

ДАЛМАТИНСКИ РАДИКАЛ

Изази уторком, четвртком и суботом.

ПРЕДШЛАТА: за Краљевину СХС
мјесечно Д 15; тромјесечно Д 40;
за Италију мјесечно лира 6; по-
једино број 30 центева. Огласи
по ценику. Поједино број Д 150.

Поштарина плаћена у готову.

Издаје: Окружни Одбор Народне
Радикалне Странке у Шибенику.
Одговорни уредник: Шпиро Такић.
Телефон број 60.

Штампа: Нова Штампарија - Шибеник.

Година II.

ШИБЕНИК, сриједица 18. јула 1923.

Број 103.

НАША ВОЈСКА.

У прошлу сриједу започела је дебата о новом војном закону са врло lijepим говором мин, војног генерала Пешића, који је изнио историјат наше војске. У суботу је овај закон у начелу био примљен са 159 гласова против 15. Уз њ су гласовали осим радикала и дџемјата, Нијемци и демократи, док су против гласовали клерикалци и 1 социјалист. Прије гласовања осврнуо се мин. војни на замјерке, што војници не služe на својем територију, већ их се šalje на службовање у друге крајеве, које нису оправдане, јер да је по потребно, пошто се једино на тај начин може упознати наш народ. Замјерке, које чине Хрвати и Словени, да њихови војници миру у Македонији од маларије, не стоје, јер је прошле године у Македонији умрло свега од маларије 35 војника. На другој страни војска има огромно значење код просвјетљивања народа. Тако је н. пр. прошле године од 100 неписмених војника изишло 65 писмених. Министар напомиње, да нема озбиљне замјерке овом законском предлогу, па стога мoli да се овај закон у начелу прими.

Из говора г. Министра, као и из студије самог пројекта закона, морамо доћи до закључка да су наредњи у Министарству Војном потпуно свлачили нови дух и потребе народа. Морамо имати добро обучену и снабдјевену војску, јер prilike у свијету нису такве да се без ње може бити. На њој се мора још за дуго времена базирати наша одбранбена снага; она ће штити нашу младу уједињену државу од страних непријатеља; у миру ће се обучавати војним вјештинама, али ће се водити рачуна и о културном и привредном подизању младог војника.

Новина је овога законског пројекта да се рок службе изједначава и смањује за све родове војске. Предвиђа се служба од 18 мјесеци, која ће бити доволјна да, у војничкој вјештини, потпуно обучи нашег оmlадинца. На тај начин смањиће се бројно стање војске, а с њим и буџет расхода Министарства Војног, који је код нас, као и у цијелом свијету, обухваћао добар дио издатака и тиме знатно спријечавао довођење у ред државних финансија. Ту потребу свлачили су и наши надлежни војнички кругови, што смо из говора г. Министра Војног могли дознати.

Друга је важна новина овог законског пројекта што се предвиђа да се поред војне обуке, за vrijeme трајања службе у кадру, знатан дио времена искористи на подизању писмености и општег културног нивоа mlадића, а нарочито да се велика пажња обради на стручно-привредно усавршавање регрута, како би и у војсци добили велики дио знања и употребљивали их за своје економско подизање, што би цијелој држави било од користи. Идеју о привредном усавршавању оmlадине свлачили су наши војнички кругови, што је за сваку похвалу, те се надamo да ће је они моћи и практично у djело привести. Министар Војни и Морнарице и сам је истакao значај ових одредаба новог пројекта закона о војсци и нада се да ће оне показати најбоље резултате и да ће војска од сада бити, у општем смислу, продуктивна, у тијесној vezi са са духом народа и његовим потребима и да ће бити једна узорна школа из које ће изlazити наша оmlадина не само спремна да у нуџди брани своју отаџбину, већ и обучена за успјешно вођење борбе за свој опстанак.

Са таквим напредним идејама изашли су наши војни кругови са пројектом закона о војсци и морнарици и ми не можемо пропустити прилику, а да их не истакнемо, јер нам је то доказ да се са свих страна ради на опћем подизању наше државе.

Циљеви талијанске политике.

Војнички је Италија била одувјек слаба. Никада није добила рата а ријетко кад и једну битку. И од Абесинаца била је тучена код Адуе и то тако да се главнокомандујући генерал Балдисера зауставио први пут у бијегу на тек 30 км. далеко од мјеста битке. Бежао је на врат на нос суд су га ноге носиле. Али за то је Италија скоро увјек имала добру дипломатију која је знала исправити што је војска покрварила. Талијанска је дипломатија умјела наћи добре савезнике те се њиховим пobjeдама користити као за vrijeme Шлезвиг-Холштајнског рата 1866. г. Њемачку, а у свјетском рату Антанту.

Некад се је наша политика подударала са талијанском и некад су нам Талијани изгledали пријатељи. То је било послје анексије Босне. Вила је разлика само у томе, што је мала Србија, остављена од великих, који тада нијесу хтјели свјетскога рата, морала примити анексију без концесија, док је Италија као концесију добила слободне руке у Триполису. Њени савезници Њемачка и Аустрија то су јој дали и за то да талијански интереси дођу у сукоб са француским. Али слабој Италији то је мало користило. Турска и бунтовна племена Либије били су јој јаки противници. - Рат који је Италија повела на афричком тлу није био лак како се надало. Требало је мало више агилности са стране Турске и мање провађања стриктне неутралности са стране Француске, да племена Либије добију више оружја и муниције, те би судбина ове талијанске експедиције у Африци била свршила као и она са Абесинијом. Али из те тешке ситуације спасили смо Италију ми, Србија и балкански савез. Започевши Балкански рат за Италију смо створили тако повољну ситуацију, да јој је Турска признала Триполис и ако није изгубила рат. Тада су ъемачки шаљиви листови предлагали Италији да за добивени Триполис подигне споменик — Србима.

Осим захвалности коју нам је дуговала Италија због добијене једне колоније нашем помоћу имали смо с њоме једнаке интересе и у борби с Аустријом радећи и једни и други на ослобођењу сународњака. Али се Италија није на нас освртала. Осим ослобођења Талијана испод Аустрије, она је поставила још један захтјев талијанског jадранског мора, mare nostrо; и његових обала те је ради тога дошла у сукоб с нашим интересима. Лондонским пактом, који је створен не само без пристанка него и без знања мјеродавних фактора Србије, Италија је била себи обезбједила чисто наше крајеве. Да јој није пошло за руком да тај уговор до краја проведе има се приписати само слабом војничким успјесима, који са сјајним дјелима српске војске нису могли ни да се успореде.

Од часа кад је Италија ушла у свјетски рат, стално је радила против нашег уједињења и она је у свијету била наш главни и највећи непријатељ. а и једини могло би се рећи. Како је послје рата имала јаку и спретну дипломатију, док је нашу спољну политику водио човјек (др. А. Трумбић), који се није могао мјерити ни издалека са Орландом, Сфорзом, Титонијем, Нитјелем и тд., то није дуго, што смо остали побјеђени. Ондашњи наш министар спољних дјела пропустио је моменат док је у

Европи био наш пријатељ Вилзон и док је био у пуној моћи, те смо касније морали рапалским уговором да изгубимо Истру са кварнерским острвима, Задр и Ластроу и препустити преко шестсто хиљада наших сународњака у ропство Талијанима.

Ни то Италији није било довољно. Није хтјела, па ни данас неће, да изврши рапалски уговор. Дуго смо чекали на испражњење зона у Далмацији, а Барош и Делту нисмо до данас добили. Неуздајући се у своју снагу Италија је и овие у одношају према нама, увјек тражила да јој посао сврши други. Покушала је да нас напане са стране Албаније, побунивши против нас Арнауте, настојала је да задобије Бугаре и да повеже Македонствујушце са бунтовним Арнаутима, како бисмо дошли међу двије ватре. Бунила је и стално буни против нас Маџаре и у Бугарској помагала је свим средствима, да се обори Стамболијски, јер се бојала да се не прикључи к нама. Талијанској је политици исто толико циљ слабење наше Краљевине колико и jaчање саме Италије.

Сада нам пријети да ће анектирати Ријеку, а нама за то уступити наш Барош и Делту. Италија то не ради да што учини за Ријеку, јер би Ријека баш кад би се то догодило пропала. Ради се само на томе да нешто учини за Трст, а у главном на том да ми немо излаза на изграђену луку на Јадрану. Да је то тачно види се и по интригама, које је водила против Блеревог зајма у Америци, јер се из њег имала изградити наша лука на Јадрану и жељезница до ње, као и по настојању да омете успостављање наше луку у Солуну обећајући разне концесије Грчкој.

У ратоборност Талијана не вјерујемо, али вјештина њихове дипломатије велика је и ње се треба бојати. Треба знати да су нам Талијани највећи и отворени непријатељи. То треба да прође у свијест цијелог нашег народа. При склапању трговачког уговора то треба особито имати у виду. Треба св учинити да наша трговина иде на друге стране, на првом мјесту савезницима и Њемачкој. Такођер би требало ограничити и наш увоз из Италије. Само једним хладнокрвним понашањем и мирним чувањем својих интереса моћи ћемо Талијане увјерити, да непријатељска политика коју воде према нашој Краљевини може шкoдити њима самима више него нама, и само тако ћемо се одбранити од њихове жеље за освајањем и продирањем на Балкан.

Овај пут наша је изванска политика у добрим рукама и можемо бити мирни, да ће др. Нинчић знати ударити Италију по прстима, које је испружила.

— У послједње vrijeme Албанија све више покушава приближити се Малог Антанти. Арбанашки мин. спољ. дјела Pendele Vengele посетиће Букурест и Београд прије конференије у Синаји. Арбанашки водећи кругови мисле да би било добро понудити арбанашко престоље rum. princu Nikoli.

— У Срног Гору убил су одметници инџинјера Миљушковића и надцестара.

— Одбор радикалне странке у Dubrovniku добио је пријетеца анонимна писма.

— Ускоро ће се повести pregovori измјегу наше и енглеске владе ради регулisanja нашег ратног дуга, закљученог у Englesкој за набавку војног материјала који је био потребан за операције на солунском frontu. Prema процјени енглеске владе, наш дуг Englesкој изнио би око 11 милиона funti sterlinga.

— У Бечу је успалила полиција чешкога веleadуштријалца Feliksa Cizeka, који је преварио разне банке за 36 mil. kč.

Наши односи s Бугарском.

Preko našeg poslanika u Sofiji i naša je Kraljevina priznala novu бугарску владу. То је логичка последица догађаја након одлуке да не интервенира u Бугарској. S овим је наша влада показала јасно, да хоће да s Бугарском живи u миру и u пријатељским односима. То треба да Бугарска увиди и да и она заузме други, више пријатељски став према нашој Краљевини.

Dok је Rumunjska одnijela Бугарској Dobrudžu, насељену скоро искључиво Бугарима, ми јој нијесмо одnijели ништа осим неких дјелова пријатељској стратегије границе. Ми смо само ослободили дјелове Македоније, на које је Бугарска рефлектирала, и u којим је међу нашим живљем од 1871. г. преко Egzerhата вршила несматрано пропаганду u своју корист. Бугари су u тим крајевима уништавали српске споменике, искоренили српске обичаје, отварали бугарске школе и ујепљивали u пропаганди u толикој мјери да је било много случајева, да су и неки Срби досељени из Босне и Hercegovине, гдје никад нису било Бугара, послје неколико година признавали се Бугарима. Onoga часа кад смо ми Јужну Србију ослободили, Бугари су изгубили све плодове свога десетогодишњег рада и сву наду да ће више икад наш елемент побугарити и те крајеве Бугарској присајединити. То је разлог рата чега су Бугари послје Балканског рата били проти нама непријатељски расположени, што су остали и данас.

Predsjednik nove бугарске владе Cankov изјавио је неколико пута да ће Бугарска поштовати уговоре и обавезе, које је склопила влада Stamboljskoga. Истакао је и Нишки споразум и признао га. Taj споразум тиће се главног питања nesporазума између нас и Бугарске и то radi »Makedonstvujuših« који угрожавају безбједност наших крајева на југу. Питање је да ли је изјава Cankова искрена и да ли ће и дјелом тјети и моћи испунити обавезе, које sadrži Нишки уговор, нарочито кад се узме u обзир да је и то био један узрок propasti Stamboljskoga.

Ми морамо бити увијек на опрезу, ма како се понашала бугарска влада. Konflikta s Бугарском самом не trebamo се бојати, јер смо од нје jači. Али ми ипак настојимо да s Бугарском склопимо један искрен споразум, ако је то uопште могуће, јер то би било много корисније и нама и нјој. Бугари треба да знају, да од пријатељства s нашој Краљевином могу имати велике користи, да су од непријатељства редовно имали само штету, могли су се и сами увјерити, ако знаду повући конзеквенције из догађаја.

Rad naše дипломатије прama Бугарима u prošlosti увијек је одговарао ослободилачким и братским осјећајима нашега народа. На нашем тлу Бугари су стварали планове за своје ослободјење, уз потпору не само српске владе већ и српског народа. Бугарске револуционере српска је влада и novчано и s оружјем помагала, а многи су Срби ишли u бугарске легије и борили се за слободу Бугарске. Наша је дипломатија само једном погрјешела и то sedamdesetih година прошлог вјека, кад је сама помагала образовање Ekzerhата. Али та погрјешка била је на насу, а не на бугарску штету. Вјерујемо да ће наша дипломатија и даље водити рачуна о том нашем основном инстинкту словенске solidarnosti. Али и Бугари треба да промијене свој рад и своје држање према нама. Треба да знаду да ми нијесмо задовољни да гледамо u нашој браћи Јужне Србије ништа друго до чисте Србе. Ако ондје нје данас пробужена српска свјест како бисмо жељели, она ће бити нашим радом на освјешћивању и просвјешћивању, као што је u крајевима ослободеним 1878. г., premda neposредно иза ослободјења ни u тим крајевима нје била пробужена и јака.

Бугари треба да се помисле за činjenicama да је Јужна Србија нава и да се остани нава, те зато треба и да престану сва узнемиравња Makedonstvujuših на нашем тлу и u нашем народу, јер док то не престане, Бугари не могу рачунати на наше пријатељство.

Акција црно-жутих.

U више наврата донјели смо u нашем листу да се u Загребу, и уопште u Хрватској, спрема нека подземна укција црнужитих бивших ћесарових официра. Највећи противници нашем ослобођењу и уједињењу били су ти мрачни типови, најоданији чувари и брањоци Аустрије и престолоа Хабсбурговаца. Послије нашег ослобођења њихова је сила пала; са побјеђеном Аустријом и Њемачком, нашли су се побјеђени и они. Њихове мамузе и сабље престале су да куцају, њихове заповједи су замрле, и они, који су прије стајали тако високо и били тако чахшени сад се нађоше од једном тако ниско и презрени.

Као ни Карло ни Вилим ни они се нијесу помирили са својом судбином. U души својој остали су увијек они стари, црнужити аустријски официри, непријатељи Срба и противници ове наше Краљевине. Са изродима, који су побјегли вани и отуда водили борбу и пропаганду против наше Краљевине и наше слободе, они су стајали u тајним везама и у својем малом мозгу мислили, да ће опет њима ованути стара слава. Подржавали су везе и са талијанским и мађарским организацијама, чији је рад пуштен против нас. На челу тога покрета су бивши гувернер Босне и Hercegovине барум Саркотић, гувернер Србије за вријеме ауст. окупације генерал Салис Севиц, пук. Кватерник и др., а с њима заједно су били не само сви бивши пензионирани аустријски официри, него и велики број активних.

Али и овој црнужитој дружини ушло се u траг. Похване су нити њихове срамне работе. И претечаина која је некидан проведена u Загребу, открила је ову тајну организацију и њене планове. Неки чланови ове организације су већ уапшени, а власти марно проводе даљњу истрагу. Значајно је, да је Радић, као и цијели Хрватски блок и Хрватски Соко имали веза са овом бандом, која се крила под именом: Организација пензионираних а. у. официра. На њихове забаве и састанке одлазили су наши Радићевци и с њима се дружили. Сигурно је да је та акција, која је имала сршити нашу државу и дићи пропалу монархију, подузета споразумно између бивших црнужитих официра и радићеваца.

За вријеме треба овој банди стати на главу, ове њихове организације распустити и будно пазити на сваки њихов корак. Осим пук. Кватерника уапшено је u Загребу још око 20 других особа.

Бугарска звјерства.

Из последњих извјештаја које је наша влада добила из Јужне Србије да се тачно закључити: да упади бугарских комитетских чета ну нашу територију немају у опште никакав карактер политичке борбе, већ се сви упади свршавају најобичнијим плачкама, убјиствима и уценама. Последњи упади бугарских звјеровца, и призори које су они по своме одласку оставили, документују тенденцију њиховог разбојничког рада.

Наша је влада преко нашег посланика у Софији обавијестила о свему овоме владу Цанкова, са питањем, шта она намјерава да предузме против ових оружаних бандита чији главни вођа сједи уз колено председника владе бугарске.

Нашим властима наређено је да према ухваћеним разбојницима поступе по кратком поступку.

— Počasni predsjednik riječke владе Depoli био је ових дана u Rimu и podnio Mussoliniju своју демисију, коју је овај odbio и zatražio да остане на свом мјесту још мјесец дана. До тога да ће riječko питање бити коначно ријешено.

Наши дописи.

Окла-Промина, 14. јула.

(Пут из Оклаја за Книш-Дрнши). Има већ неколико времена да се је почело са поправком пута од Книша до Оклаја и од Дрнши до Оклаја. Ова два пута су од велике важности за народ општине проминске, јер своје продукте превађа једино у колима до Книша и Дрнши, а поглавити продукт с којим промински народ живе јест вино.

U каквом су стању до сада ова два пута била и још су већим дијелом и данас, а особито онај што иде из Оклаја за Книш то је ствар невојерјатна. Кад идиш колима мораш три четвртине пута ићи пјешнице, а знало би се тежаку кад дођу у Книш платити за поправак кола 100—200 Дин. Овај пут, а особито онај дио што припада општини Книшкој од памтвијека није поправљан, а premda промински тежак сваког пазара гони попријечно 200—300 комада блага на кинску пијачу. Због овако лоша пута изгубили смо и поштанско-колин саобраћај са Книном. Личанин, главни потрошач проминског вина, кад дође на овај пут врати своја кола и иде пут Шибеника или Бенковца, а онда Проминац је присиљен да своје вино, које је због своје квалитете на гласу, прода дрншичком или кинском гостионичару пошто пото.

Кад само задиш пут ишао колима за Книш примјетио сам да коњи не могу возити по ново поправљеном путу празна кола, о то због тога што пут није утрт. Вјерјатно је да ће елементарне непогоде прије пут порушити, него што ће се колима утрати, те зато би било неопходно потребито да се овај пут утраре са тешким гвозденим ваљцима, јер опет без овога никакве користи.

Промински народ остат ће харан и благосићање онога који се је највише заузео код данашње владе да се ова два пута поправе и уврсте у регистар државних путева. Стављам на срце ономе до кога ствар стоји, да се ова два пута што солидније поправе и до краја изведу, тако да проминском тежаку буде на корист.

Проминцац.

Дубровник, 14. јула.

(Сиранци). По улицама Дубровника сусреће се мноштво странаца који били са тумачем било са пригодном књигом прегледавају градске старине. Сви хотели и приватни станови прелупи су странцима. Ко жељи, да нађе собу треба да уложи много труда а и новаца. Фреквенција странаца била је према информацијама Вашег дописника у првом полугодшту ова: U мјесцу јануару било је странаца 1780; у фебруар 1981; у марту 2198; у априлу 2913; у мају 2924; у јуну 2529. Укупно кроз прво полугодште 14.325 странаца.

Енглеска и Француска.

Чемерлен је на једном политичком збору изјавио, да влада сада стоји чвршће но икада. Из Чемерленов брат, министар здравља, изјавио је, да је једини облак на политичком хоризонту рурско питање. Рурска окупација је извршена против воље Енглеске, чије се стравхове обистинило; окупација није донијела Француској стварне резултате, а шкодила је енглеској трговици. Пошто рурско питање танира енглеске интересе, поред све симпатије за Француску, морају се учинити кораца, да се то питање што прије ријеша. — Пошто је раднички синдикат позвао раднике да отпочну посао, радништво је изабрало нову синдикалну управу, и то комунисте. Штрајк се све више шири, у лондонском пристаништу штрајкује 22.000, у осталима 50.000 радника. Усвјед штрајка обалских радника, престало је истоваривање робе и у Лондону влада оскудица у месу.

Домаће вијести.

Iz „Prosvete.“ Na 16. avgusta namršuju se dvije godine od smrti Kralja Oslobođitelja. Kulturno-prosvetno društvo „Prosveta“ namjerava da dostojno proslavi taj dan i oda dužnu počast Velikoj Sjeni najvećega našega vladara. Takogier bi bila dužnost i svih ostalih odbora i povjerenika „Prosvete“ u Dalmaciji da uzmu inicijativu za proslavu ovoga dana i da čisti prihod bude namjenjen za gradnju Prosvetina gjačkog doma.

Pismenost vojnika. Veliki je procenat vojnika koji prolaze kroz kasarne posve nepismeni. Da bi se ovome pomoglo i da bi vojska pružila ne samo vojničku obrazovanja, već i druga, riješilo je Ministarstvo Prosvjete, da u mjestima gdje postoje garnizoni, u spozazumu sa njihovim komandantima obrazuje tečajevе za nepismene vojnike. Obuku vojnika vršiče učitelji osnovnih škola u spozazumu sa komandantima. Na ime nagrade za obučavanje vojnika učitelji će dobiti po 40 dinara za svakog dobro obučene vojnika. Kursevi će trajati dok i rok službe a i manje, što zavisi od uspjeha učitelja.

Radić priznaje. U broju od subote donijeli smo što je Radić izjavio ruskom novinaru Njemanovu. Neki su krugovi sumnjali u istinitost onih navoda. Ali eto, sada je došao sam Radić i priznao u 29. broju „Sl. Domas, da je Njemanov »doslovno naveo govor predsjednika Radića, koji je imao s njime.« Dakle, sam Radić potvrđuje da on neće ovu državu i da mu je bila milija Austrija i da čezne za njenim povratkom. Propala je Austrija ali duh austrijski još živi na žalost kod većine Hrvata i Slovenaca. Treba ubiti i taj duh.

Kućarinski porez. Dovořeno je odmjerenje najmovne kućarine za 1922. godinu. Porezni iskazi biće izloženi kod poreskih ureda kroz 15 dana i to od 20. ov. mj. do 3. avgusta. Svak ima pravo na uvid.

Uapšen kapetan. Nekidan je nedozvoljeno i bez isprava otišao parobrod »Vladimir« iz Splita. Kako nam javljaju sa Sušaka u ponedjeljak je »Vladimir« u Senju bio zaustavljen, a zapovjednik i časnici uhapšeni.

Štrajk pomoraca. U ponedjeljak je održana u Beogradu konferencija svih radničkih komora, koja je jednoglasno uvažila opravdanost štrajka pomoraca na Jadranu, te preporučuje čitavoj radničkoj klasi u Kraljevini da štrajkaške pomože moralno i materijalno. I ova solidarnost radnika zaočtrava još više spor izmeđiu pomoraca i brodovlasnika i bodri pomorce da ustraju. Već su četiri nedjelje da štrajk traje, a nema nade da će tako brzo svršiti. Radi toga je u Dalmaciji sav promet zapeo. Parobrodni talijanskih društava za ovo vrijeme prevezli su preko 1600 osoba i oko 170 vagona razne robe, te su u našoj kući zaradili preko 6 milijuna dinara.

Izvrnula se gondula. Nekidan su se tri gosposiće izvezle na more u gonduli da se malo naužavaju morskoga zraka. Kako nijesu bile vješte moru u sred kanala im se izvrnula gondula i njih sve tri svršile u more. Znale su plivati i držeći se za gondulu dočekale su pomoć.

Voli razbijati izloge. Pred nekoliko dana po noći su bila razbijena dva izloga. Od toga doba policija je malo bolje pazila i čekala ne bi li se slučaj ponovio. I zbijala u noći izmeđiu ponedjeljka i utorka zaputio se Glavnom ulicom Ante Šljivo i kad je vidio da je sam i da nema blizu nikoga razbio je izlog na dućanu Levi i Bonaci. Policija ga je uhvatila, te je na preslušaju izjavio, da je to učinio jer da ga je općina otpustila, pa da nije znao kako drugačije da joj se osveti, jer zna da općina plaća štetu. Predan je državnom odvjetništvu.

O gragjanskim školama. Ministar Prosvjete odlukom svojom od 4. aprila ONBp. 15,364 povodom izvještaja i predloga ministarskih izaslanika gg. Ilje Vukanovića, direktora Beogradske realke; Ilje Lalevića, profesora II. Beogradske gimnazije; Čede Petrovića, profesora Beogradske realke; Pavla Vujevića, profesora Univerziteta; Luke Lazarevića, direktora IV. Beogradske gimnazije o obavljanim inspekcijama u gragjanskim školama u Vojvodini riješio je: »Da se prosvjetnim inspektorima, školskim nadzornicima, upraviteljima, učiteljima i učiteljicama osnovnih škola obrati naročita pažnja na gragjanske škole sa nacionalnih i privrednih razloga. Da se upute upravitelji, učitelji i učiteljice

Politička situacija.

Beograd, 14. jula.

Za novog bugarskog poslanika na našem Dvoru odregjen je g. Vokorevski, bivši načelnik ministarstva spolnih poslova u Soliji. Naša vlada mu je već dala agremen i njegov dolazak se očekuje u toku ovih dana, tako da će g. Mičev u buduće vršiti dužnost sekretara bugarskog poslanstva u Beogradu.

Protivno vijestima iz Bukurešta saznajemo da se sastanak ministara država Male Antante u Sinaji neće odlagati zbog Benešovog puta u Pariz i London. Sastanak će se, kako je već unapred odregjeno, održati 28. ov. m. u Sinaji. Učinjene su izmjene u toliko, što će na sastanak doći ministri spolnih poslova, a ne ministri predsjednici. 28. o. m. održaće se prethodni sastanak predstavnika naše države, Čehoslovačke i Rumunjske, a 29. će se održati zajednički sastanak, kome će prisustvovati i predstavnici Poljske i Grčke.

Cijela unutrašnja situacija stoji u znaku parlamentarnog rada. Sva pažnja je obraćena na parlament, gdje se izglasava vojni zakon. — Sve sekcije Zakonodavnog Odbora imale su sjednice. — U klubovima se diskutuje o političkoj situaciji.

Na kratkoj sjednici Ministarskog Savjeta diskutovano je o uregjenju plata državnik činovnika i oficira. Riješeno je da se ovo pitanje još jednom prouči, a da se konsultuje odbor desetorice iz radikalnog kluba, da bi se donijelo što bolje riješenje.

Sekcije Zakonodavnog Odbora održale su sjednice i to; sekcija za zakon o saobraćajnom osoblju održala je sjednicu, na kojoj se konstituisala: predsjednik g. dr. Peleš, sekretar g. dr. Mozer. Isto je održala konstitucionu sjednicu sekcija za srednju nastavu. Za predsjednika je izabran g. Janjić, a sekretar je g. Tajbner.

Parlamentarna situacija je normalna. Sav potrebni materijal je spreman i mi možemo reći da će svi zakoni proći kroz parlament u ovom vremenu, kako je to predviđeno.

Danas, (14 juli) kao na dan pada Bastilje, na dan nacionalne proslave Francuza, održan je svečan pomen poginulim francuskim vojnicima, koji su sahranjeni u Beogradu. Pomenu su prisustvovali predstavnici vlade, parlamenta, Dvora, civilnih i vojnih vlasti, diplomatski kor, razne korporacije i mnoštvo gragjana. Ovaj pomen je bio akt pijeteta i zahvalnosti srpskog naroda prema palim francuskim vojnicima i bratskom narodu Francuza.

osnovnih škola, da učenicima i učenicama IV. razreda preporučuju, da svoje školovanje produže u gragjanskim školama, da se na taj način smanji navala na gimnazije i djeca upute na praktičnije upute. Da se naročito ženskoj djeci preporuču, da produže školovanje u gragjanskoj školi, gdje se spremaju baš iz onih predmeta, koji će im biti potrebni u budućem domaćem životu.

Ovoliko ne će biti na odmet poručiti i svim onima, koji su kod nas uporno radili na degradaciji naših gragjanskih škola, a usput korisno je, da za ovo saznanu i roditelji naših djevojčica, pa da se što većim interesom upoznaju s vrijednošću gragjanskih škola, koje osobito u nas igraju vrlo važnu ulogu i mogu da korisno uplivaju na naše socijalne prilike, spriječavajući, da na srednjim školama bude odgajana s vremenom opasna hiperprodukcija ženske inteligencije.

Upis u konjičku podoficirsku školu. Ovih dana raspisan je stečaj za prijem pitomaca u konjičku podoficirsku školu u Subotici. Kandidati iz gragjanstva, koji reflektiraju na prijem u tu školu, treba da nisu mlađi od 17 ni stariji od 20 godina.

Brzovjavne i telefonske vijesti.

Kraljevski par putuje na Bled.

BEograd, 18. U četvrtak putuje kraljevski par na Bled, gdje će ostati mjesec dana. Sve potrebite stvari kao i jedan dio kraljevske garde već je odputovao na Bled.

Put Nikole Pašića.

BEograd, 20. Predsjednik vlade Pašić putuje 25. o. mj. u Francusku, te će se nekoliko dana zadržati u Parizu. Iza toga putuje u Marijine Lazni, odakle će se svratiti na Bled.

Špijunaža u Zagrebu.

BEograd, 18. Povodom otkrivenja velike špijunske akcije u Zagrebu, u koju su upleteni bivši a. u. oficiri, otputovalo je u Zagreb sedam viših oficira iz vojnog ministarstva, da na mjestu provedu istragu. Kako su neki bivši austrijski oficiri, koji su bili primljeni u našu vojsku bili ponamješteni po kancelarijama, to se misli da je ova špijunska banda ukrala neke vojne planove, i dodala ih Italiji i Madžarskoj.

Govori se da je Gagliardi, koji se povratio u Zagreb, odao ovu družinu. Radić je bijesno što je dozvoljen povratka frankovcu Gagliardiju, jer da je on strašan tip i prodana duša. Drži se da ni Radić nije stajao daleko od ove družine.

Radić za istrebljenje „vlaha“.

ZAGREB, 18. Radić je dao odluju izjavu »Politič« u kojoj se žestoko oborio na vladu i radikale. Na koncu je Radić izjavio, da su mu nedavno rekli hrvatski seljaci, da jedva čekaju priliku da očiste Zogreb iz Hrvatsku od »vlaha«.

Afera Balkanske Banke.

BEograd, 17. Afera Balkanske Banke izazvala je ogromnu senzaciju u privrednim krugovima. Banka je već duže vremena bacala na tržište veću količinu dolara za 20—25 para jeftinije po Dolaru nego se inače moglo dobiti. Tako je prodala nekih 270.000 Dolara tj. oko 27 miliona dinara. Sama Engleska Trgovinska Banka kupila je 170.000 Dolara. Balkanska Banka vodila je špekulaciju sa čekovima bez pokrića koji trebaju i po mjesec dok stignu iz Begrada u New-York. Špekulaciji se ušlo u trag pa se Banka nalazi pred slomom pošto ne može da odgovori svim svojim obavezama.

Monarhistička akcija u Rusiji.

VARSAVA, 18. Izvjestija javljaju: Posljednjih dana šireni su u Moskvi letaci monarh. organizacije, koji su bili ne samo otvoreno ulicama dijeljeni, nego su i poštom slani na pojedina lica. U proklamaciji se kaže, da su protuboljševističke monarhističke organizacije u Rusiji stupile u vezu sa jednakim organizacijama u inostranstvu da sruše sovjetsku vladu i da izmijene radničko zakonodavstvo i urede socijalna nastojanja. U proklamaciji se kaže, da će monarhisti prevrat svakako izvršiti, jer da se na njihovoj strani nalazi jedan dio crvene armije. Proklamacije su zaplijenjene, a kod monarhista izvršene su kućne premetačine.

Ukrajinski sovjet izabrao je namjesto Rakovskoga za predsjednika savjeta ukrajinskih pučkih komesara Čupara.

Zaključak mira na Istoku.

ATENA, 18. Ministar spolnih poslova Aleksandris vratio se je ovamo i izvjestio ministarski savjet o svojim pregovorima sa Mussolinijem i o konferenciji u Lausanni. On je izjavio, da će mir biti ubrzo potpisan.

Protiv ratova.

LONDON, 18. Ministar vojni lord Derby držao je prilikom otkrića spomenika polim ratnicima u Buryu govor u kome je kazao, da Engleska mora svojim bivšim neprijateljima prebaciti što su započeli rat, ali da njematačka majka ža i za gubitkom svoje djece isto kao i engleska. Ratni spomenici u svim zemljama neka budu znak, da se u budućnosti moraju naći druga sredstva mjesto ratova za izravnanje sporova među narodima.

— U Arezzi (Italija) odgovaralo je pred sudom 70 stanovnika iz Castiglione radi revolucionarnog pokreta. Svi su bili osuđeni i to 40 na 30 godina tamnice a ostali na 11 do 18 godina.

Вијести.

Производња дувана. Овогодишња засијана површина дувана износи око 10.128 ха, а укупна продукција требала би да буде 180.000 метрички центи. Половицу од целокупне производње дувана производи Херцеговина, Сјев. и Јужна Србија.

Регулисање већих ријека у нашој Краљевини. Министарство Пољопривреде и Вода одобрило је кредите за регулисање већих ријека у Краљевини, у циљу спречавања поплава, које могу наступити услед великог надаласка воде, што је посљедица учесталих киша.

Букурешки студенти у Београду. У Београд је стигло око 100 студената букурешког Универзитета. Међу њима је највећи број студената и студенткиња техничког факултета. Они ће се бавити неколико дана у разгледању престонице и околине, а затим се враћају у Румунију.

Регулација Марибора. Министар Финансија одобрио је Мариборској општини зајам од 500.000 швајцарских франака. Тај зајам општина ће употребити на израду планова и извођење техничких радова за регулисање Марибора.

Отровали се пивом. У недељу су три радника у Београду ушли у једну кавану и наручили по чашу пива. Кавеџија је отворио ново буре пиве, и натоčio радницима, који су пиво попили, мало затим пали на земљу и у грозним мукама издахнули. Поведена је истрага, која је доказала, да се у бурету налазила отровна змија, која је пиво отровала па су радници помрли од моментаног отровања.

Атентатор Рајић против којег је истрага завршена, биће суђен по члану 1. тачка 7. закона о заштити државе ради покушаја убијства председника владе, који је у

исто вријеме председник једне политичке странке. Закон предвиђа казну смрти, а у случају да има олакотних околности 20 година робије.

Вежа са Пољацима. У Лавову је ових дана основана Пољско-Југословенска Лига, са циљем што бољег обостраног упознавања оба народа, као и што бољих и културних и економских веза. Изабрана је и нова управа у коју су ушли ректор и неки професори тамошњег универзитета, као и престаивници наших студената.

Посјета чешких привредника. Чехословачко-југословенско народно господарско друштво из Прага ријешило је, да ускоро направу једну посјету нашој земљи са циљем да се чехословачки привредници упознају са важнијим нашим привредним центрима и нашем народном привредом у опште.

Засађена површина винограда у нашој држави. Засађена површина винограда у нашој држави износи и то на америчкој подлози 128.480 хектара; на домаћој лози 60.320 хектара. Прошлогодишњи принос на мање површине је 3.945.580 хектара а овогодишњи принос стручњаци рачунају да ће бити много већи.

Двије пресуде на смрт. У Осијеку је судбени стол осудио на смрт Филипа Мутјаја, 22. годне старог, ради злочина потајног грабежаог уморства, извршеног над својим господарем. — У Петрињу је судбени стол изрекао смртну пресуду Мили Мауковићу, старом 30. година, због убијства једног војника, једног жандарма и једног ратара. Интересантно је, да су се обојица приказивали као луди, но напокон су се открили, да се претварају, те је и пресуда могла бити изречена.

Преглед ратова. Никада на нашој планети није било више ратова, као посљедњих

70 година. Већиј ратова било је 29, од којих године 1854. Кримски рат; рат Француске, Енглеске и Турске против Русије. 1859. год. ративи у Италији. 1860. год. енглеска и француска експедиција у Кину; 1861. грађански рат у сјеверној Америци. 1863. француска експедиција у Мексико. 1864. рат Пруске и Аустрије ради Низоземске. 1866. рат Пруске и Аустрије ради поделе Данске; пораз Аустрије код Садове. Исте године рат између Аустрије и Италије, када је Италија тучена. 1867. експедиција Француза у Италију. 1870.—71. француско-њемачки рат. 1876.—77. руско-турски рат. 1880. рат против Чиле, Перу и Боливије. 1881. француска експедиција у Тунис. 1882. енглески поход на Египат. 1883. експедиција Француза у Тонкин. 1883.—85. енглеска експедиција против Махдија. 1892. експедиција Француза на Дахомеј. 1895. поход Француза у Мадагаскар и рат између Сједињених Држава и Шпаније. 1896. експедиција Галијана у Абесинију. 1899. Енглеси у Трансвал. 1900. експедиција европских сила против Кине. 1903.—4. борбе Енглеза са Бурима. 1904.—5. руско-јапаники рат. 1911. галијанско-турски рат. 1912. први балкански рат. 1913.—14. француске експедиције у Мароко. 1914.—18. свјетски рат.

VALJKE угљичне киселине (Gas) за точење пива од 8 и 10 kg. нудја уз најповољније увјете франко складиште **JOSIP JADRONJA - Šibenik.**

ДРОГЕРИЈА М. ПЕЦЕЉ И ДРУГ

— ШИБЕНИК —

Складиште дрога, кемикалија медицинских и техничких, тоалетних и хигијенских артикла, боја уљених и у праху, анILINE и све потребитине за маstone, кистова и четкарске робе.

Главно складиште минералних вода. 11

Prva jugoslavenska tvornica žaluzija, roleta, drvenih i čeličnih kapaka

6. SKRBIĆ nasljednici **BRAČA VIDAKOVIĆ**

Telefoni: 4-92, 23-19. Ilica 40. ZAGREB Ilica 40. 4-92, 23-19.

Izrađuje sve vrste roleta kao: čelične, drvene, platnene, pletene, rešetke, sunčane plahte i sve djelove za iste.

Zahtjevaјte cjenike i proračune.

Osnovana 1889.

::: Tražimo zastupnike. :::

Čitam li „Dalmatinski Radikal“?

Jesam li podmirio pretplatu?

JOSIP JADRONJA
ŠIBENIK

Agencija ovlaštena od Ministarstva za Socijalnu Politiku. - Otpremanje putnika u Ameriku sa najbržim parobrodima svijeta.

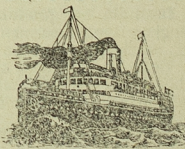
— ODLAZAK IZ ŠIBENIKA SVAKIH 8 DANA —

PREVOZNA CIJENA:

Genova-Buenos Aires Tal. lira 700—
Šibenik-Buenos Aires L. šterl. 13-10

Za sve daljnje upute kao i za vozne karte obratite se

Agenciji Jadronja - Šibenik.

Slavenska Banka d. d. Zagreb, filijala Šibenik

Dionička glavnica Din. 50,000,000, a rezerve preko Din. 12,500,000. Ulošci preko Din. 125,000,000.

FILIJALE: Beograd, Bjelovar, Brod nS., Celje, Dubrovnik, Gornja Radgona, Kranj, Ljubljana, Maribor, Murska Sobota, Osijek, Sarajevo, Sombor, Novi Sad, Sušak, Šabac, Vršac i Wien.

ISPOSTAVE: Rogaška Slatina (sezonska), Škofja Loka i Jesenica.

AGENCIJE: Buenos Aires, Rosario de Santa Fe.

AFILIJACIJE: Slovenska banka, Ljubljana; Jugoslavenska industrijska banka d. d., Split; Balkan Bank r. t., Budapest, Vaczi utca 35.

Obavlja sve bankovne poslove najkulantnije.